

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestusik maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keelt õpitakse 1.–6. klassis, kirjandust 5.–6. klassis. Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste
Eesti keel	19	
Kirjandus		4

Tundide jaotus klassiti:

Õppeaine	1. kl	2. kl	3. kl	4. kl	5. kl	6. kl
Eesti keel	7	6	6	5	3	3
Kirjandus					2	2

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tunda õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti

keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes. Vene keele valdamise eesmärk vene õppekeele klassis on hoida sidet emakeelse kultuuripärandiga.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keeleõpetuse osaoskusi, esmajoones suhtlus-, lugemis- ja tekstiloomeoskust ning õigekeelsust eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitlusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentset ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.

Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

1.4. Lõiming, üldpädevuste saavutamine ja õppekava läbivate teemade käsitlemine ainevaldkonnas

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades.

Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda.

Valdkonnaülene lõiming tähendab, et kõikides õppeainetes tuleb ainekirjaoskuse saavutamiseks tegeleda tekstitoimingutega, st eri liiki tekstidega, ning tähelepanu juhtida ortograafia- ja grammatikareeglite normipärasele rakendamisele.

Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on tõsta õpilaste keeleteadlikkust, st anda teadmisi keele kohta, mis tagab tõhusa suhtluspädevuse, arusaamise keele varieerumisest žanriti ning grammatikast kui tähendusloome vahendist. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja

arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus. Valdkonnasisese ja -ülese lõimingu võimalusi, kõigi üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist kirjeldatakse kooli õppekava üldosas, nende rakendamist täpsustatakse valdkonnakavas.

1.5. Hindamine

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena.

Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist;

- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist;
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Eesti keele õppimisel II kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist;
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist;
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikke valikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomet osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

Eesti keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste:

I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust.

II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kirja kirjutamist.

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eesti keele õpitulemustest eraldi alates 5. klassist. II kooliastmes hinnatakse kirjanduse õppimisel

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ja tutvustamist;
- 2) tekstide jutustamist ja esitamist;
- 3) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist;
- 4) omaloomingulisi töid,
- 5) kirjandusteadmisi (nt kirjandusmõistete ja kirjandusloolise konteksti tundmist).

Eesti keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise vormid peavad olema mitmekesised. Need peavad hõlmama suulisi ja kirjalikke tegevusi, ühe- ja mitmeotstarbelisi sooritusi, nagu individuaalsed, paaris- ja rühmatööd, rakenduslikud testid ja harjutused, ainealased kontrolltööd, analüüsi- ja tõlgendusülesanded, lugemispäeviku pidamine ja õpimapi koostamine. Hindamiseks sobivad veel mitmesugused oskusi edendavad sooritusülesanded, nagu luule-, proosa- ja draamateksti esitamine, arutleva kirjandi kirjutamine, uurimis- või praktilise töö tegemine, projekti koostamine ja elluviimine, ettekande loomine ja esitlemine, avalik esinemine. Lugemiskontrollile, mis piirdub sisu meenutavate faktiküsimustega, tuleb eelistada arutlusele suunavaid analüüsi- ja tõlgendusküsimusi, mõttevahetust teksti väärtuste ja sõnumi üle.

Kirjanduse hindamisel pole alati (nt loovtöodes ja tekstitõlgendustes) võimalik täpselt määratleda teadmiste ja oskuste standardit, mistõttu on hindamise skaala võrdlemisi paindlik. Hinnates omaloomingulisi töid, võib tunnustada idee ja teostuse originaalsust, iseseisvust, üldistavust või muud vaatenurka. Arutluste (nt arutlevate kirjandite) puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade veenvust, argumenteeritust, seostatust. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kõikides kirjalikes töodes tähistab aineõpetaja keelevead, kuid hindamisel arvestab soorituse väärtusi vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Keele ja kirjanduse valdkonna ainete hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

1.6. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatus rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;
- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;
- 12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

1.7. Õppekeskkond

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivaldavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

2. Ainekavad

2.1. Õppeaine kirjeldus

2.1.1. Eesti keel

Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, vaid ka jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.

1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. I kooliastmes loeb õpilane vähemalt kümme, 4. klassis vähemalt neli tervikteost eesti või maailma lastekirjandusest. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldu arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemisja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist.

Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjapandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisirõõmu.

II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös.

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloomes õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

2.1.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste

Õpilane:

1. Mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. Väärtustab eesti keelt;
3. Omandab eesti keele lugemistehnika;
4. Loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
5. Kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
6. Väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
7. Analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
8. Tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
9. Kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

II kooliaste

Õpilane:

1. Mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. Mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
3. Väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
4. Teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
5. Loeb tekste lususalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
6. Kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
7. Analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
8. Mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;

9. Kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
10. Väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

2.1.3. Õpitulemused

I kooliaste

Õpilane:

1. Osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
2. Kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
3. Kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
4. Eristab helisid, hääli ja häälikuid;
5. Omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
6. Sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
7. Tunneb joonis- ja kirjatahti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
8. Loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
9. Sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
10. Jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi; 11. Kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
12. Kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
13. Vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
14. Valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
15. Kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
16. Rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

II kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

1. Valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
2. Esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
3. Lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
4. Põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
5. Kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

1. Valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
2. Iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
3. Loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
4. Võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
5. Kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
6. Tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
7. Võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest. Tekstiloomet.

Tekstiloom

Õpilane:

1. Leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
2. Tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
3. Jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
4. Esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
5. Kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
6. Vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

1. Nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
2. Eristab keelevariante, sh murdeid, toob näiteid nende kasutusest;
3. Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
4. Moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
5. Järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
6. Rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
7. Kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

2.1.4. Õpitulemused klassiti

1. klass.

Suuline keelekasutus:

1. Eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas);
2. Eristab täishäälikute pikkusi;
3. Oskab kuulata eakohast teksti ja toimida õpetaja suulise juhendi järgi;
4. Mõistab kuulatud lause, jutu sisu;
5. Julgeb ja oskab end arusaadavalt väljendada igapäevastes kõnesituatsioonides;
6. Teab mõningaid vastandtäheendusega sõnu;
7. Oskab õpetaja abiga edasi anda lugemispala sisu;
8. Oskab pildiseeria järgi koostada jutukest;
9. Teab peast mitut luuletust.

Lugemine:

1. Loeb õpitud teksti ette selgelt, ladusalt ja õigesti;
2. Loeb õpetaja käekirjalist teksti tahvlilt ja vihikust;
3. Mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
4. Oskab vastata lihtsamatele küsimustele;
5. Tunneb ära jutu, muinasjutu, luuletuse ja mõistatuse;
6. On läbi lugenud mõne lasteraamatu, oskab nimetada autoreid ja anda loetule emotsionaalset hinnangut.

Kirjutamine:

1. On omandanud õiged kirjutamisvõtted;
2. Oskab kirjutada väikeseid kirjatähti ja neid sõnas õigesti seostada;
3. Oskab tahvlilt ära kirjutada;
4. Oskab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga täita õpilaspäevikut, kujundada vihiku lehekülge;
5. Oskab näidise järgi õpetaja abiga koostada õnnitlust ja kutset;
6. Eristab jutus lauset, lauses sõna;
7. Eristab täis- ja kaashäälikut;

8. Oskab kirja panna täishääliku pikkust;
9. Kirjutab etteütlemise järgi ja omal valikul lihtsamaid sõnu;
10. Oskab kirjutada omasõnade algusse k, p, t;
11. Oskab õigesti kirjutada sõnade lõppu -d (mida teed?), -b (mida teeb?), -vad (mida teevad?);
12. Teab, et lause lõpeb punktiga;
13. Teab, et inimeste ja loomade nimed kirjutatakse suure algustähega.

2. klass.

Suuline keelekasutus:

1. Eristab täis- ja kaashääliku pikkusi;
2. Oskab kuulata õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimida mitmeastmelise juhendi järgi;
3. Oskab kuulnud teksti ümber jutustada;
4. Oskab selgelt kõnelda ja väljendada arusaadavalt oma soove ja mõtteid terviklausetega;
5. Oskab jutustada pildiseeria või küsimute toel; oskab mõelda jutule algust ja lõppu;
6. Teab ja oskab leida vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abiga ka lähedase täheendusega sõnu;
7. Teab peast erineva sisuga luuletusi.

Lugemine:

1. Loeb õpitud teksti ette selgelt, ladusalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
2. Suudab oma lugemisvigu ise parandada;
3. Oskab lugeda häälega ja vaikselt;
4. Oskab tekstist iseseisvalt leida vastuseid küsimustele;
5. Tunneb tekstis ära küsimuse, palve, käsu ja keelu;
6. Tunneb ära jutu, muinasjutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
7. On lugenud läbi vähemalt (koos 1.kl. loetuga) 6 raamatut; oskab nimetada tegelasi ja anda loetu sisu edasi mõne huvitava episoodi järgi.

Kirjutamine:

1. Oskab kirjutada väikesi ja suuri kirjatähti ning neid sõnas õigesti seostada; on saavutanud ühtlase kirjareala;
2. Oskab täita õpilaspäevikut ja kujundada vihikut; oskab tööle kirjutada kuupäeva;
3. Oskab tahvlilt või õpikust õigesti ära kirjutada;
4. Oskab näidise järgi koostada õnnitlust ja kutset;
5. Oskab terviklausetega oma mõtteid kirjas väljendada (tekstilähedane ümberjutustus; jutule alguse ja lõpu mõtlemine);
6. Eristab sõnas silpi;
7. Eristab sõnades täishäälikuühendit;
8. Oskab kirjutada omasõnade algusse k, p, t;
9. Teab peast tähestikku; oskab kasutada õpiku sõnastikku;
10. Oskab õigesti kirjutada sõnade lõppu -d (mida teed?), -b (mida teeb?), -vad (mida teevad?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?);
11. Oskab kasutada suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, kohanimedes;
12. Oskab lauset alustada suure algustähega ja lõpetada punkti või küsimärgiga;
13. Oskab kirjutada sõnu, nagu on, ma, sa, ta, me, te, nad;
14. Oskab kirjutada etteütlist õpitud keelendite ulatuses (20-30 sõna lihtlausetena).

3. klass.

Suuline keelekasutus:

1. Oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud juhendite kohaselt;

2. Oskab kaaslast kuulata ja teda tunnustada;
3. Oskab kuuldu põhjal koostada skeemi/kaarti;
4. Oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada;
5. Oskab kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta arvamust avaldada;
6. Oskab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt väljendada;
7. Oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda lugemispala, filmi ja teatrietenduse sisu;
8. Oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
9. Oskab mõelda jutule algust ja lõppu;
10. Jutustab läbielatud sündmustest;
11. Esitab mõnda luuletust peast.

Lugemine:

1. Loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
2. Mõistab häälega ja endamisi lugedes teksti sisu;
3. Oskab töötada tekstiga juhendamise korral ja vastata teemakohastele küsimustele;
4. Oskab lugeda lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
5. Eristab väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
6. Oskab leida ligilähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
7. Tunneb ära jutu, muinasjutu, luuletuse, mõistatuse, vanasõna, näidendi, kirja;
8. On lugenud vähemalt 6 eesti ja väliskirjaniku teost; oskab loetud teostest kõnelda.

Kirjutamine:

1. Kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
2. Oskab tahvlilt ja õpikust ära kirjutada;
3. Oskab vihikut nõuetekohaselt vormistada;
4. Oskab koostada õnnitlust, kutset, teadet, e-kirja;
5. Oskab kirjutada loovtööd küsimuste, tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel;
6. Oskab kirjutada ümberjutustust tugisõnade, küsimuste, skeemi, kaardi toel;
7. Oskab kirjutada omasõnade algusse k, p, t, tuntumate võõrsõnade algusse g, b, d;
8. Märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi ning pikki täis- ja suluta kaashäälikuid; märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
9. Eristab silpi, sõna, liitsõna, lauset;
10. Oskab kirjas õigesti märkida käändsõna mitmuse nimetava lõppu ja tegusõna pöördelõppe ning ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppu;
11. Teab peast tähestikku koos võõrtähtedega, oskab kasutada lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikujärjestuses;
12. Oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
13. Oskab õigesti kirjutada asesõnu;
14. Oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimeses ning kohanimeses;
15. Oskab kirjutada etteütlemise järgi ja kontrollida kirjutatut näidise järgi (30-40) sõna.

4. klass.

Suuline ja kirjalik suhtlus:

1. Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
2. Annab lühidalt edasi kuuldu sisu;
3. Väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
4. Esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
5. Väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;

6. Leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
7. Kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid;
8. Esitab peast luuletuse või rolliteksti.

Teksti vastuvõtt:

1. Loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
2. Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
3. Vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
4. Leiab teksti peamõtte;
5. Kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
6. Leiab tekstist vajalikku infot;
7. Tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
8. On läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
9. Tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust.

Tekstiloom:

1. Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
2. Jutustab tekstilähedasel, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
3. Kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
4. Kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
5. Kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
6. Teeb oma tekstiga tööd.

Õigekeelsus ja keelehoole:

1. Märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
2. Märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
3. Kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
4. Pöörab tegusõnu olevikus;
5. Moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
6. Poolitab sõnu (õpitud reeglite piires);
7. Kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
8. Kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused;
9. Tunneb ära liitsõna;
10. Leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires; parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga.
11. Kirjutab etteütlemissel järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

5. klass.

Lugemine:

1. On läbi lugenud vähemalt kolm eakohast väärtkirjanduse hulka kuuluvat raamatut;
2. Loeb eakohast kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
3. Tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine:

1. Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
2. Jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
3. Jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

1. Koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
2. Vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
3. Koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
4. Leiab lõigu kesksed mõtted;
5. Järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
6. Kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
7. Arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuse, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
8. Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse.

6. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus:

1. Valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust;
2. Võtab loetut ja kuuldot lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
3. Leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.

Teksti vastuvõtt:

1. Tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi;
2. Võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte;
3. Kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamise.

Tekstiloom:

1. Leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;
2. Tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
3. Tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe;
4. Kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme;
5. Avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
6. Kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole:

1. Tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
2. Moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
3. Leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;
4. Tunneb ära õpitud tekstiliigi;
5. Rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.

2.1.5. Õppesisu klassiti

1. klass.

Suuline keelekasutus

Kuulamine:

1. Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.
2. Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine:

1. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.
2. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.
3. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.
4. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.
5. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
6. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.
7. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.
8. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
9. Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomiim-mõistatused tuttavate juttude kohta.
10. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine:

1. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
2. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.
3. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.
4. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.
5. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.
6. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.
7. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.
8. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.
9. Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.
10. Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.

Kirjutamine

Kirjatehnika:

1. Kirja eelharjutused.
2. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine.
3. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures).
4. Väikeste kirjatähtede õppimine.
5. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis).
6. Tähtede seostamine.

7. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.
8. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus.
9. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloome:

1. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus (kujundamine näidise järgi).
2. Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms).
3. Jutule lõpu kirjutamine.
4. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi).
5. Lünkumberjutustuse kirjutamine.

Õigekeelsus:

1. Häälik, sõna, lause, tekst.
2. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus.
3. Häälivate märkimine kirjas.
4. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.
5. Täis- ja kaashäälilised.
6. Täishäälilise ühendi vaatlus.
7. Täishäälilise pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashäälilise pikkusega tutvumine.
8. Sulghäälilised (k, p, t) omasõnade alguses. i ja j ning h sõna alguses seoses tähtede õppimisega.
9. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses.
10. Liitsõna vaatlus (moodustamine).
11. Sõnade lõpu õigekiri – d ja -vad (mitmus) ning -b (teigusõna 3. pöörde) õigekirjaga tutvumine.
12. Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega.
13. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine).
14. Koma lauses (teksti vaatlus).
15. Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.
16. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

2. klass.

Suuline keelekasutus

Kuulamine:

1. Häälilise pikkuse eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhivõrk suluta kaashäälilisel.
2. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).
3. Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.
4. Kaaslase ettelõetud kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kohta (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Suuline keelekasutus.

Kuulamine:

1. Häälilise pikkuse eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhivõrk suluta kaashäälilisel.
2. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).
3. Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.
4. Kaaslase ettelõetud kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kohta (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine:

1. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistes harjutustes, kiirkõne, kajamäng.
2. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine.
3. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses:
rongi, loomade häälte jm imiteerimine.
4. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.
5. Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.
6. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine.
7. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.
8. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.
9. Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.
10. Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.
11. Mõtete väljendamine terviklausetena.
12. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.
13. Eri meeleoluga luuletuste (aastajaad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

Lugemine:

1. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine.
2. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.
3. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus
4. Uksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja
5. tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.
6. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine.
7. Õpiku sõnastiku kasutamine.
8. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine.
9. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.
10. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.
11. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga.
12. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). 13. Loole alguse ja lõpu mõtlemine.
14. Tegelaste iseloomustamine.
15. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine.
16. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.
17. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna.
18. Kirjandustekstid: rahvaluulelineliisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend.
19. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika:

1. Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.

2. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.

3. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Kirjalik tekstiloome:

1. Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.

2. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.

3. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu.

4. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine.

5. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Õigekeelsus:

1. Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri;

2. k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses.

3. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.

3. klass.

Suuline keelekasutus

Kuulamine:

1. Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

2. Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine.

3. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.

4. Ettelugemise kuulamine.

5. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

6. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine.

7. Fakti ja fantaasia eristamine.

8. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.

9. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu

ümberjutustamine.

10. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine:

1. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused.

2. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.

3. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

4. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel.

5. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

6. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.

7. Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine,

lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine.

8. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

9. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.

10. Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine).

11. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

12. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
13. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.
14. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.
15. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine.
16. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine:

1. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
2. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
3. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse).
4. Ladus ja automatiseerunud lugemine.
5. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel.
6. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.
7. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.
8. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.
9. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.
10. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
11. Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine.
12. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.
13. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine.
14. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine.
15. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.
16. Loole alguse ja lõpu mõtlemine.
17. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.
18. Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine.
19. Riimuvate sõnade leidmine.
20. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.
21. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.

22. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri

23. Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Kirjatehnika:

1. Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine.
2. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine).
3. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine.
4. Etteütlemise järgi kirjutamine.
5. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.

6. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri:

1. Tähestiku järjekord.
2. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri.
3. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes).
4. h sõna alguses.
5. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
6. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes.
7. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes.
8. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.
9. Nimi-, omadus- ja tegusõna.
10. Ainsus ja mitmus.
11. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel.
12. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus.
13. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).
14. Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause.
15. Lause lõpumärgid.
16. Koma kasutamine loetelus; et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui puhul;
17. Sidesõnad, mis koma ei nõua.
18. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna).
19. Oma kirjavea iseseisev leidmine.
20. Sõnavara: lähedase ja vastandtähendusega sõna.
21. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloomed:

1. Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.
2. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.
3. Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.
4. Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu).
5. Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.
6. Sündmusest ja loomast kirjutamine.
7. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.
8. Kirja kirjutamine.
9. Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

4. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus:

1. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine;
2. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine;
3. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine;
4. Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine;
5. Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel;
6. Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms);
7. Lavastuse, kuuldu proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine;
8. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusvärsus;
9. Fakt ja arvamus;
10. Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega;

11. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis;
12. Vestlus etteantud teema piires;
13. Küsimustele vastamine, esitus, tutvustus;
14. Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine;
15. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine;
16. Lisateabe otsimine;
17. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine);
18. Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine;
19. Pantomiiim;
20. Rollimäng;
21. Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine);
22. Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks);
23. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Teksti vastuvõtt:

1. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine;
2. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted;
3. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine;
4. Tööjuhendi lugemine;
5. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm);
6. Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires;
7. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine;
8. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend);
9. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel;
10. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada);
11. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased;
12. Sündmuste järjekord;
13. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle;
14. Tegelaste käitumise motiivide analüüs;
15. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine;
16. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega;
17. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskaemi, küsimuste koostamine;
18. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine;
19. Rollimäng;
20. Dramatiseering;
21. Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine;
22. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad);
23. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine;
24. Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine;
25. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele;
26. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine;
27. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades;

28. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri;

29. Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Tekstiloome:

1. Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel;

2. Aheljutustamine;

3. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega;

4. Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine;

5. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine;

6. Iseloomulike tunnuste esitamine;

7. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt;

8. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida);

9. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid;

10. Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamislugu);

11. Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

5. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus:

1. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis;

2. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine;

3. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine;

4. Suuline arvamused avaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine;

5. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus;

6. Väite põhjendamise.

Teksti vastuvõtt:

1. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine;

2. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine;

3. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine;

4. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine;

5. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid;

6. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine.

Tekstiloome:

1. Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal;

2. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika;

3. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine;

4. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang;

5. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine;

6. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine;
7. Jutustamine;
8. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine;
9. Jutustuse ülesehitus;
10. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis;
11. Sidus lausestus;
12. Otsekõne jutustuses;
13. Minavormis jutustamine;
14. Arutlemine;
15. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Keeleteadlikkus:

1. Eesti keel teiste keelte seas;
2. Teised Eestis kõneldavad keeled;
3. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Häälikuõpetus ja õigekiri:

1. Täis- ja kaashäälikud;
2. Suluga ja suluta häälikud;
3. Helilised ja helitud häälikud;
4. Täis- ja kaashäälikuühend;
5. Võõrtähed ja -häälikud;
6. Kaashäälikuühendi õigekiri;
7. Tähed g, b, d s-tähe kõrval;
8. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Sõnavaraõpetus:

1. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund;
2. Liitsõna ja liitega sõna erinevused;
3. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus:

1. Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad;
2. Tegusõna;
3. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine;
4. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses;
5. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis;
6. Käändsõna;
7. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna;
8. Käänamine;
9. Käänded, nende küsimused ja tähendus;
10. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist;
11. Ainsus ja mitmus.

Lauseõpetus:

1. Lause;
2. Alus ja öeldis;
3. Lihtsamad lause laiendamise võimalused;
4. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses;
5. Koondlause kasutamine tekstis;
6. Lihtlause;
7. Lihtlause kirjavahemärgid;
8. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Muud õigekirja teemad:

1. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.

6. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus:

1. Suuline arvamusalaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine;
2. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus;
3. Väite põhjendamine;
4. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg;
5. Kaaslase täiendamine ja parandamine;
6. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine;
7. Klassivestlus, diskussioon;
8. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine;
9. Virtuaalkeskkonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.

Teksti vastuvõtt:

1. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid;
2. Eesmärgistatud kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine;
3. Trüki ja veebiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri;
4. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam;
5. Tarettekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid;
6. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine;
7. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.
8. Veebi(teabe)keskkondade (veebisõnastikud, kodulehed jms) teadlik kasutamine, fakti ja arvamuse eristamine;
9. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine;
10. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine;
11. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine.

Tekstiloom:

1. Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine;
2. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted;
3. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja aramus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega;
4. Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika;
5. Kiri, ümbriku vormistamine.

Keeleteadlikkus:

1. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel
- Häälikuõpetus ja õigekiri:
2. g, b, d s-i kõrval;
 3. Tähe h õigekiri;
 4. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad);
 5. Liidete -gi ja -ki õigekiri;
 6. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel;
 7. Tähtede f ja š õigekiri;
 8. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri;

9. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades);
10. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus:

1. Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng;
2. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine;
3. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides;
4. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi;
5. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus:

1. Tegusõna;
2. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik;
3. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
4. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga;
5. lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri;
6. Omadussõnade võrdlusastmed;
7. Võrdlusastmete kasutamine;
8. Omadussõnade tuletusliited;
9. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad);
10. Arvsõnade õigekiri;
11. Rooma numbrite kirjutamine;
12. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
13. Kuupäeva kirjutamise võimalusi;
14. Arvsõnade käänamine;
15. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine;
16. Arvsõnade kasutamine tekstis;
17. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus:

1. Liitlause;
2. Lihtlausete sidumine liitlauseks;
3. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause;
4. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine;
5. Otsekõne ja saatelause;
6. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel;
7. Otsekõne kirjavahemärgid;
8. Otsekõne kasutamise võimalusi;
9. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad:

1. Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad;
2. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

2.2. Kirjandus

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgse teadvustamist.

Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat.

Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite

esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost, kuid soovitus on lektüüriraamatute arvu võimaluse korral suurendada ja õpilasi valikutesse kaasata.

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust (sh tüvitekste, klassikateoseid), mida käsitletakse ühiselt. II kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärимuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärändile. Traditsioonilist folkloorikäsitlust tuleb tänapäevastada, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri.

Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Kultuuriloolised tekstid avavad identiteeti kujundavaid asjaolusid, aitavad mõista minevikku ja olevikku, kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadvust. Ühtlasi õpib õpilane tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Eelkõige on tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramat.

Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjandustekstide valikuga.

Klassiväline lugemine: klassivälise lugemise nimekirja koostab aineõpetaja lähtuvalt õpetatava klassi tasemest ja arvestades, et kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.

Õppekava rakendumist toetavad tegevused: raamatukogu külastamine, kohtumised kirjanike ja kultuuritegelastega, teatri-, kino-, näituse- ja muuseumikülastus ja sellele järgnev arutlusring, emakeelepäeva ja ettelugemise päeva tegevused, osalemine ülekoolilistes projektides.

2.2.2. II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, - arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

Õpitulemused

II kooliaste (5.–6. klass)

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb lodusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse latusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid

2.2.3. Õpitulemused ja õppesisu klassiti

Klass	Õpitulemused	Õppesisu
5. klass	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;</p> <p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p> <p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p>	<p>Lugemine</p> <p>Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Jutustamine</p> <p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsiooni, karikatuuri, koomiksi) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p>

<p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p>	<p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.</p> <p><u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u></p> <p>Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev</p>
---	---

<p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb</p>	<p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ning tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p>
---	---

	<p>kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.</p>	<p>loomamuinasjutu, imemuinasjutu, tekke- või seletusmuistendi, hiiu- või vägilasmuistendi, seiklus- või fantaasiajutu, mälestusloo;</p> <p>vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, luuletuse põhjal.</p> <p>Mõisted</p> <p>Detail, konflikt, kõrvaltegelane, peategelane, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, teos, epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus, koomika, algriim, riim, rahvalaul, seiklusjutt.</p>
<p>6. klass</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;</p> <p>2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;</p> <p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p>	<p>Lugemine</p> <p>Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Jutustamine</p> <p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste</p>

<p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p> <p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p>	<p>lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p> <p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p> <p><u>Teose mõistmist toetavad tegevused</u></p> <p>Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena.</p> <p>Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p><u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u></p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.</p>
--	--

<p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p> <p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või</p>	<p>Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased.</p> <p><u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u></p> <p>Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuletuse tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p><u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u></p> <p>Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee.</p> <p>Probleemi olemus. Tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.</p> <p>Esitamine</p> <p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.</p>
---	--

<p>rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja te kstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid</p>	<p>Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).</p> <p>Rollimäng, rolliteksti esitamine.</p> <p>Omalooming</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p> <p>Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.</p> <p>Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.</p>
---	---

		<p>Mõisted</p> <p>Pilttekst, detail, idee (peamõte), konflikt, minajutustaja, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tekstilõik, tsitaat, tüüptegelane, epiteet, mõistukõne, riim, rütm, sümbol, võrdlus, ajalooline jutustus, valm, animafilm, imemuinasjutt, kõnekäänd, päevik, vanasõna, hiiumuistend, vägilasmuistend, luule, proosa, jutustav tekst, kirjeldav tekst.</p>
--	--	--

